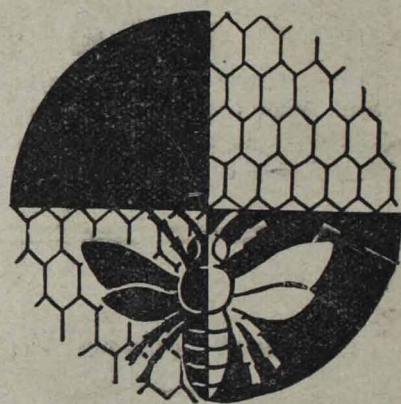

Méhészetünk

NOVÉ ZÁMKY — ÉRSEKUVÁR 1937. XII.

Keresek egy nőtlen kiegészítő méhészt 1938—39—40 évekre, megegyezés szerint. Azon kívül keresek egy 400 □ ölön fekvő családi házat, kint, kert bekerítve, mely Nyitra, Nógrád és Hont területén van. Bővebbet **Furanda Vilmos** méhészt, **Lakytelek**, Pest m. Magyarországról ad.

HIRDETÉSI ÁRAK 1 ÉVRE:

1 oldal címlapon	350.— Kč,	szövegben	250.— Kč
¹ / ₂ „ „	200.— „	„	150.— „
¹ / ₄ „ „	150.— „	„	70.— „
¹ / ₈ „ „	70.— „	„	40.— „

Egész évi hirdetésnél a fenti árakból 15⁰/₁₀₀ engedmény!
 Méhészeknek: 10 szóig szövegben Kč 2.50. Azon felül minden szó 30 fillér.

A legrégebb és legelterjedtebb magyarnyelvű méhészeti szaklap a

MAGYAR MÉH

Az Orsz. Magyar Méhészeti Egyesület hivatalos közlönye. — Felelős szerkesztő: Mike Lajos dr. Irják a legjobb gyakorlati és elméleti szakemberek. Megjelenik havonként egyszer, 32—36 oldal terjedelemben. — Előfizetése egy évre 10 pengő. Mutatványszámot díjtalanul küld a kiadóhivatal, Budapest, Üllői út 25.

Lapunk főszerkesztőjének munkája

A méhészet kézikönyve

megrendelhető a szerzőnél: BALOGH BALINTNÁL, Galánta. — Ára 15 korona.

A szerkesztőséget és az egyesületet érdeklő levelezés Nové Zámky, postafiók 23., a Központot érdeklő levelezés pedig Kauzál József titkár, Nové Zámky, Magyar u. 13. címre küldendő. Minden egyes esetben a címszalag száma közlendő!

**A SZLOVENSZKÓI ÉS A PODKARPATSZKÁ RUSZI
EGYESÜLETEK KÖZPONTJAI ÉS AZOK KÖTELEKÉBE
TARTOZÓ EGYESÜLETEK MAGYARNYELVŰ HIV. LAPJA.**

KIADJA AZ ÉRSEKUVÁRI MÉHÉSZEGYESÜLET.

Főszerkesztő: BALOGH BÁLINT. Felelős szerkesztő: WILLAND JÁNOS.
A lapot az egyesületi tagok, amennyiben egyesületük útján kérik, tagillet-
ményképen kapják. — Előfizetési ár nemtagoknak 24 Kč, Magyarországon
5 P, Romániában 150 lei, Jugoszláviában 40 dinár.

Szerkesztőség: Nové Zámky — Érsekujvár, Kórház u. 39.

MEGHÍVÓ

Méhészegyesületek Központja Érsekujvárott 1937. dec.
12-én d. e. 9 órakor a Szövetkezet emeleti helyiségében

ÉVI RENDES KÖZGYŰLÉST

tart, melyre az egyesületek megbizottjai ezennel meghivatnak.

Ezen közgyűlésre Központunkhoz csatlakozott minden egyesület elküldi megbizottját, hogy tudomást szerezzen a Központ munkájáról és a jövő évi munkaprogrammot kidolgozza.

Minden egyesület 75 tagig egy delegáltat s minden további 50 tag után pedig szintén egyet küld ki.

Minden kiküldött egyesületétől megbízó levelet kap, melynek felmutatása ellenében útiköltsége kiegyenlítést nyer.

Más egyesületek kiküldöttesteit is szívesen látjuk a közgyűlésen.

Akik éjjeli szállásra igényt tartanak, előzőleg jelentsék be a Központ titkáránál.

Központi vezetőség.

Szemlélődés

A magyar méhészközpont rövidesen megvalósítja egyik programpontját, a mézértékesítő szövetkezet megalapítását. Ma kétségtelenül ez az ügy érdekli legjobban a méhészeket. Az előmunkálatok folynak s az ügy annyira előrehaladott állapotban van, hogy nemsokára össze lehet hívni az alakuló gyűlést.

Megállapíthatjuk, hogy az a néhány méhész, aki az előkészítő munkát végzi, nagyon alaposan, megfontoltan jár el. Tudatában van annak a sok nehézségnek, amely a megoldandó feladat elé tolatodik és éppen azért már az indulásnál, a kezdet kezdeténél a lehető leggondosabban és legóvatosabban jár el.

Hogy a mézértékesítő szövetkezetet valóban a szükség hozza létre, azon egy percig sem lehet vitatkozni. Hogy a mézértékesítés körül annyi visszasság mutatkozott s hogy a méhészeket, különösen a magyar méhészeket nem egyszer jelentékeny károsodás érte, az tény. Elég, ha a méhészeket az illegális kereskedelem kizsákmányoló eljárására emlékeztetjük. Itt olyan csunya dolgok történtek, amelyeket egykönnyen elfelejteni nem lehet és minden eszközzel arra kell törekedni, hogy annak ismétlődését megakadályozzuk.

Mindenek előtt tisztában kell lenni avval, hogy mi történik akkor, ha a szövetkezet megalakul. Igen súlyos tévedés volna azt hinni, hogy a szövetkezet megalakulásával egy csapásra elmúlik minden baj s a méhészek az értékesítés terén eljutottak a méhészek Eldorádójába. A helyzet lassan és fokozatosan fog javúlni éspedig olyan mértékben, amint a méhészek ezt a kimondottan saját vállalkozásukat szeretni fogják és amilyen mértékben támogatják. Csodákat művelni a szövetkezet sem fog és ugrásszerű előhaladásokat sem fog tenni. A mézárakat, mint akármilyen más cikknek az árát is elsősorban a kereslet és kínálat mértéke szabja meg. Diktatórikusan nem lehet a mézárakat megállapítani. Különösen nem lehet olyan árúknál, amelyekről a nagyközönség, illetve a fogyasztó közönség azt hiszi, hogy annak beszerzése nem okvetlenül szükséges. A szövetkezetnek tehát a kereslet és kínálat mértékéhez kell alkalmazkodni, mint akármelyik másik kereskedelmi vállalatnak. A közvetítő kereskedelem haszna azonban a méhészeké marad és így a szövetkezet valamivel többet fog majd juttatni a méhészeknek és olcsóbban juttatja az árút a fogyasztó kezébe is, ami elengedhetetlenül fontos követelmény, mert csakis így lehet majd a mézfogyasztást emelni, ami folyton fokozódó termelési eredményünknel fogva nagyon fontos körülmény.

Egy pillanatra sem szabad azonban azt hinni, hogy a legális és az illegális kereskedelem tétlenül fogja nézni a szövetkezet működését. Minden esetre fel fogja venni a szövetkezettel a versenyt és iparkodni fog hasonló, vagy esetleg kedvezőbb feltételeket megállapítani. És éppen ezért a méhészek még akkor is hasznát látják a szövetkezetnek, ha nem neki adják el a termésüket. Akik a szövetkezeti életet ismerik, azok ezt már nagyon jól tudják, hogy be fog következni. A szövetkezet mint árszabályozó annyira egészségesen fog majd működni, hogy a méhészeket kizsákmányoló vételek meg fognak szünni. Minél inkább támogatják a méhészek a szövetkezetet, annál hamarább be fog következni.

A tervezetet még bajos volna ismertetni, hiszen az még többször fog az érdekeltek elé kerülni és azon még biztosan lesznek lényeges változások. Egy részével azonban mégis foglalkoznunk kell. A tervezet szerint a részvény jegyzés körül bizonyos korlátozó intézkedések lesznek. Minden méhész méhállománya arányában kell, hogy üzletrészeket jegyezzen, mert csak a jegyzés arányában veszik majd át a termését. Ez még alaposan megfontolandó. Mi azt hisszük, hogy a méhészek annyira érzik ezen vállalat fontosságát, hogy közbizalmi alapon is megfelelő módon kiveszik a részüket a jegyzésből és olyan vállalatoknál, amelyeknél elsősorban a bizalom játszik szerepet, nem tartunk szükségesnek semmiféle korlátozó intézkedést. A méhészek a szövetkezet megalapítását szükségesnek tartják, a létrejöttét kívánják. Jól szervezett komoly társadalomról van szó, aki tudatában van annak, hogy félmunkával nem lehet célt érni és hogy a pusztá szavak nem lendítenek semmit a méhészek helyzetén. Tettek kelljenek és minden tekintetben kitartás, együttérzés, egyszerűség és ha kell, áldozatkészség. Ha ez meglesz — mint ahogy számítunk rá, hogy meglesz, — akkor leküzdünk minden elénk tornyosuló akadályt.

A méhlegelő javítása is fontos érdeke a méhészközönségnek. A legelő napról-napra romlik. A méhészek büszkesége, az akácfa sokhelyütt már teljesen elfogy. Az utak mentéről kiszedik és gyümölcsfákat ültetnek és általában mindeütt lopják. Ha ez így fog tovább menni, lesznek helyek, ahol hírmondó sem marad belőle. Sokfelé nem is ültetnek már akácát azzal az indoklással, hogy mire karvastagságúra megnő, úgy is ellopják, tehát nem érdemes. Van ebben valami igazság is, de ha elfogynak az akácok, akkor majd jó lesz a másfajta is. Mégis ültetnünk kell akácát. Talán . . . jut is marad is. És az akácfa ültetésnél jópéldával a méhészeknek kell elől járni. De nem egy fát, vagy néhány fát, hanem sok fát kell ültetni. Ez pedig az egyes méhészeknek már meg-

a tettek mezejére lépni.

Az érsekújvári méhészegyesület példát mutatott ebben a tekintetben. Az egyesületben megvolt az áldozatkészség, a tagok között pedig akadt egy Domanizsa Sándor, aki megmutatta, hogy ma is lehet tenni valamit, csak akarni kell. És a tevékeny munkának a gyümölcsét hamarosan élvezni fogják az egyesület tagjai.

A példa alkalmas a követésre. Több méhészegyesület is követte az ujjváriakat, de kisebb mértékben, miután anyagiak dolgában valamennyi mögötte marad az érsekújvári egyesületnek. Ujabbban a galántai egyesület is megkezdte az ezirányú munkálkodást. A galántai egyesület vezetőségének azonban az a — helyes — nézete, hogy csakis az esetben lehet kézzel fogható eredményt elérni, ha a mézelő fák elültetése nagy tömegben történik. Így a galántai egyesület községenként fogja a fákat kiültettetni. Az első község az egyesület székhelye, Galánta volt, ahol máris 600 drb- különféle mézelő fát ültettetett ki az egyesület. A jövő évben 2—3 vidéki községben fogják a megkezdett munkát folytatni.

A méhbetegségek ügyében újabb, — de ezúttal kellemes — meglepetés ért bennünket. A prágai minisztérium a járási állatorvosokat 5 napos tanfolyamra rendelte be. Ezen idő alatt a méhbetegségek felismerésére és gyógyítására fogják őket kiképezni. Ehhez a valóban bölcs és okos állami intézkedéshez nem kell bővebb kommentár. Láthatjuk, hogy az államhatalom tisztában van a méhészet közgazdasági jelentőségével és a méhészek boldogulását a szívében viseli. A méhbehaladja az erejét. Tehát a méhészeti egyesületeknek kell tegségek elleni küzdelmet nem bízva teljesen a méhészek önkormányzati testületeire, hanem beleavatkozik maga is. Ezt az állami intézkedést nagyon tudjuk helyeselni. Sajnos, még mindig vannak szervezetlen méhészeink, akikhez az egyesületek vezetőségének hangja nem ér el. Ezek mit sem törődve az egyesület rendelkezéseivel, esetleges passzív magatartásukkal eredménytelenné tehetik a szervezett méhészeknek a méhbetegségek elleni küzdelmét. A közigazgatási hatalommal azonban nem mernek majd kikezdeni és egy két büntetés után rend lesz az egész vonalon.

Sötét mézet 7.50 Kč-ért átvesz az érsekújvári méhészegyesület mézértékesítési osztálya.

Cím: Méhészegyesület, Hangos A. címén — Nové Zámky.

Az állatorvosokat tudtunkkal nem egyszerre hívják be, de valamennyire rá kerül a sor. A szervezett méhészeknek természetesen mindenben támogatni kell az állatorvos munkáját. E nélkül az ő szerepük meddő lesz. Nem szabad elfelejteni, hogy nekik más hivatalos dolgaik is vannak és az újabbi állami intézkedés nekik munkaszaporulatot jelent. Ők csak azokban a dolgokban fognak hivatalosan eljárni, amelyek tudomásukra jutnak, de kutató munkát tőlük várunk nem szabad. Ezt nekünk kell helyettük elvégezni. És ha megteszük, nagyot haladunk előre.

Balogh.

Gondolatok az év végén

Elértük ismét egy méhészeti év végét. Ha visszatekintünk, úgy vagyunk vele, mint az egész élettel, azt mondjuk, hogy szép is volt, meg jó is volt, de azért nem kérünk belőle még egy sort, elég volt egyszer.

A mi nagy aggodalmunk a méhészeti betegségekre vonatkozólag, hála Istennek, csak aggodalom maradt. *) Az előző évi katosztrofális nozémajárvány mintha sohasem lett volna. A beküldött mintákban csak spórákat lehetett megállapítani, azokat is csak igen szórványosan. Csak ne ringassuk most már magunkat abba a gondolatba, hogy szerencsésen átestünk a bajon, nincsen többé ok az aggodalomra. A nozéma most is itt él, s csak a kedvező alkalomra vár, hogy újból elkezdje romboló munkáját, azért legyünk résen. Ne akkor kapkodjunk, mikor már megvan a baj, hanem előzzük meg azt gondos munkával. Azt ajánlottam Érsekujvárott, hogy minden egyesület vegye maga a kezébe a betegségek megállapításának kérdését, s ne várja azt, hogy majd más fáradjon és költskezzen az ő érdekében. Szerezzen mikroszkópot, s az Országos Szövetség gondoskodni fog néhány megfelelő előkészültségű és lelkesült tag kiképeztesítéséről. Lehetetlen az, ha a betegségek nagyobb arányban jelentkeznek, s a minták tízezzrel érkeznek egy bizonyos központba, hogy azokat egy-két szakember rövid időn belül megvizsgálhassa, míg, ha minden egyesület maga veszi kezébe a dolgot, a védekezés szükség esetén azonnal megindulhat. A nozémánál sokkal veszedelmesebb atkabetegséget nálunk még nem találták meg, de a leletek szerint az feltartóztathatatlanul közeledik felénk. Jó lesz, ha nem talál bennünket készületlenül! Bizonyos az is, hogy a betegségekkel csak akkor tudunk megbirkózni, ha mindnyá-

*) Sajnos, nem mindenütt! A szerkesztő.

jan összefogunk, mert azok sem az országhatárt, sem a nemzetiséget nem respektálják. Előttük csak egy gát van: a fegyelmezettséggel párosult ész. Ilyen szempontból aztán nem az a fontos, hogy hány új méhészt állítottunk munkába, s hogy az milyen nemzetiségű, hanem az, hogy azok a meglévő méhészek elég intelligensek, elég szervezettek, elég lelkesültek-e arra, hogy nyakára hágjanak a közös ellenségnek. Ezért először tanítani és szervezni kell a méhészeket, aztán arra kell törekedni, hogy a méhészet ne tiszta üzlet legyen. Meg vagyok róla győződve, hogy az a méhész, aki a méhtől minden csepp mézet elszed, s a szükségletet cukorral pótolja akkor is, ha az az elszedett méz a méhnek jó táplálék és jó telelő eleség lett volna, a betegségek terjesztői sorába állott. Nem mindegy az, hogy mivel táplálkozik a méh, csak a kellő mennyiségű szénhidrát legyen meg benne. Mi is kitelelünk a pusztá kenyéren is, csak azt ne kérdezzük, hogy hogyan. Elismerem, hogy szükség esetén, jobbnak híján a cukor elsőrendű pótlótápláléka a méheknek, azt is, hogy egy-egy telet tiszta cukron is egészen jól átél, ha utána a tavasz kedvező, semmi hátrány nem származik belőle, ahogy azt 1921-ben és 1933-ban magam is, egész állományomat tiszta cukron teletelve tapasztaltam, de óva intek mindenkit attól, hogy a kényszerűségből rendszert csináljon. Ehhez persze méhészeti lelkesedés kell, mely legyőzi a túlságos üzleti szellemet, bár üzleti szempontból is rövidlátásnak kell minősítenem ezt az eljárást, mely a méhállomány ellenállóképességét aláássa, amellet pedig a túlprodukciónál az árakat lenyomva, gazdaságilag is mihamarább káros hatását érezteti. Nem volnának nálunk azok az alacsony mézárak, ha a méhészek nem vennék el a méhek ételmét, silány cukron teletelve serény munkáinkat minden ok nélkül, csupán azért, mert az árkülönbség egy kis hasznot jelent a méhésznek. Ma ugyan már ott tartok, hogy jobb szeretném, ha az állam semmiféle cukorkedvezményt nem adna. Nekünk ez volna jobb!

Az idei év ismét igen szemléltetően bemutatta azt a tényt, hogy az egész méhészeti eredményünk attól függ, vajjon beválik-e az akác meg a tarlóvirág. Hiába sorolnak föl a botanikusok száz meg száz mézelőnövényt, igazat kell adnom Zander dr. méhésztudósnak, akitől azt a nevezetes mondást hallottam: „Nem haszon a méhészre a sok mindenféle mézelő növény, sok méz csak akkor van, ha egyfajta virágból van rengeteg sok, s más virág a méheket nem vonja el“. Ilyen szempontból nem haszon, ha itt is, ott is van egy folt ilyen jó, meg olyan jó mézelő növény, tiszta kár az akkor, mikor tömeges mézelő jelentkezik, mert azt akkor nem használják ki kellően. Nem fontos tehát, sőt káros, hogy mindenféle mézelőnövény vetését, ültetését propagáljuk, maradjunk

meg az akácnál, az eszparzethnél, a tarlóvirágnál és hasonlóknál. Vagy nem volna az jelenleg a legokosabb, ha a Sváz egy nagy díjat, mondjuk 100.000 Kč-t tűzne ki olyan eszparzett kitenyésztésére, mely két héttel később, vagy korábban virágzik a rendesnél, s ugyanolyan jó vagy még jobb gazdasági tekintetben, mint a rendes. Beszéltem erre vonatkozólag szakemberrel, azt mondja, hogy ez lehetséges dolog, s főleg pénz és idő kérdése. Mit jelentene az, ha nekünk, vagy akác előtt, vagy akác után volna egy jó mézelőnk! Nem volna akkor az sem baj, ha a méz olcsó lenne, hisz nem kellenne helyébe cukrot szerezni, mindenki jól járna, a méhészt is, a gazda is, a fogyasztó is, az állam is, pedig nem is olyan nagy költség árán.

Még a nagyobb megadóztatást is jobban bírná a méhészt, pedig ezen a téren is mindinkább súlyosbodik a helyzet. Oda jutottunk már, hogy minden méhészt jól teszi, ha a méhésztéről külön pontos számadást vezet, mert különben kiteszi magát annak, hogy egészen önhatalmúan állapítja meg az adóhatóság a jövedelmét a méhésztéből. Tudja Isten, úgy vagyok én a méhésztettel valahogy, mint a vitaminokkal. Azt mondom, hogy a méhésztet a gazdaság vitaminja. Ha van, senki még csak rá se gondol, hogy az is mozdít elő valamit a gazdaság egyéb ágán, ha nincs, akkor veszi észre, hogy valami baj van, de mi? Igaz, hogy úgy jöttek rá már lassacskán a megporzásra s annak az áldására, mint legutóbb Szentgyörgyi dr. a paprika vitaminjára. Így fognak rájönni még a méznek az élettani hatására is, csakhogy kérdés, vajjon kibírjuk-e mi méhészek addig a dolgot. A legelő apad, a betegségek terjednek, az adó nő, lassan odajutunk, hogy azt kérdezzük magunktól, vajjon érdemes-e még méhészkedni. Közel 40 éve, hogy önállóan méhészkedem, de azt mondhatom, hogy állandóan nehezebbek és nehezebbek lesznek a viszonyok, s elég sok lelkesedés és kitartás kell hozzá, hogy az ember ott ne hagyja az egészet. Ha körülnézek azok között, kikkel 25 évvel ezelőtt alapítottuk a Pozsonyi Méhészeti Egyesületet, alig látok magam mellett már egyet-kettőt, aki még méhészt, mert aki életben van is, nagyrészt otthagya a méhésztet, nem azért, mert kiábrándult belőle, ellenkezőleg, most is rajong érte, hanem azért, mert azt mondja, hogy nem érdemes vele foglalkozni, mivel drága sport lett a méhészt. Pedig a régi panasz, hogy nem kell a közönségnek a méz, az utóbbi években mindinkább elmarad. Az intelligens közönség lassan ráeszmél, hogy a méz nemcsak nyáláknység, nemcsak orvosság köhögés ellen, hanem valahogyan sokkal több s ezen a téren dicsérettel kell megemlékezni sok orvos ajánlatáról, ki határozottan a mézfogyasztás mellett foglal állást. Igaz, hogy a tömegfogyasztástól még mindig messze vagyunk, azonban már eb-

ben az irányban is éppen az elmúlt év folyamán láttunk igen biztató előjeleket, melyek, ha ez irány kifejlődhet, a méhészetnek még nagy lökést adhatnak.

E hézagosságot végén egyet egész bizonyossággal állíthatunk, hogy a méhészet jelenlegi bajain enyhíteni csak úgy fog sikerülni, ha mindnyájan vállvetve összefogunk a közös cél érdekében, nem nézve azt, hogy ki hová tartozik, hanem csupán arra törekedve, hogy mindenkit tökéletesítsünk a tudásban, a fegyelmességben, a jóakarásban, a mi méheinkhez való szeretetben. Nem az a legfontosabb, hogy mennyit kerestem a méhészetben, bár ez is fontos, hanem, hogy fenn tudtam-e tartani egészségben állományomat s képes leszek-e a jövőben is helytállni a nehéz körülmények között. S ha visszapillantunk még egyszer erre az évre, tegyük kezünket a szívünkre, s kérdezzük meg elfogulatlanul önmagunkat: megtettünk-e mindent a mi kedves méheink érdekében, nemcsak a mi hasznunkat, hanem az ő boldogulásukat is szem előtt tartva? Megtettünk-e mindent, ami méhésztársaink érdekében, nemcsak a magunk szűkebb, önző érdekünket, hanem a méhésztárs, az embertárs, a felebarát érdekét is tekintve? Új szervezetet alapítottunk ez évben, a Magyar Méhészek Orsz. Szövetségét, alapítottuk jóakarattal, buzgalommal, elfogulatlanul, használni akartunk vele minden méhésznek, de elsősorban a magyar nyelvű méhésztársnak. Dolgoztunk önzetlenül, szeretettel, kitartással. Vajjon megértettek-e bennünket mindenhol, a mi szűkebb körünkön belül épp úgy, mint azon kívül? Ó, vajha ez az év megkezdője lehetne az igazi méhészeti, az igazi emberi együttműködésnek szűkebb hazánkon belül, s azon túl széles e világon mindenhol, hogy lenne az egész emberiség olyan, mint egy méhcsalád, mely együtt dolgozik egymás javára nagyobb, szebb jövő reményében!

Falb Gyula.

VIRÁGPORPÓTLÓ ANYAG.

N. J. Nicolaidis, Görögország.

Évekkel ezelőtt egy török katonaszökevény mesélte nekem, hogy az ő hazájában, Kisázsában, a méhészek télen főtt tyúkhússal etetik a méheiket. Akkoriban nagyot nevettem ezen. Ma azonban már nem találok a dolgot olyan nevetségesnek, hiszen Mykola Haydak egyik cikkéből tudjuk, (ezt a cikket a *Gleanings in Bee Culture*-ből a Méhészetünk is átvette) hogy tudományos kísérletek azt igazolják, hogy a hús poralakban megfelelő virágporpótló anyag. Mint tudjuk, Kisázsában fél évig is elhúzódó havas tél uralkodik. A tyúkhús nulla körüli hőmérséklet mellett rothadás nélkül szétmálik és így egészen jól elképzelhető, hogy a méhek szükség esetén ebből fedezik virágporszükségletüket.

Ajakos-virágú mézelőink

Irta: Pogány Antal.

Természetes folyamata a mi méhészetünk haladó irányú fejlődésének, hogy a méhésztestvérek zöme újabban már „**a méhek virágterítéke**“-t képező növények kultiválása kérdésének virágait is, — szinte beszédes arányossággal tüzködi az ő érdeklődése sokszin, pompás virágcsokrába!

Ez, az eredményt sugárzó jelenség és az, hogy az „érdeslevelű mézelőink“ bevezetésében vázolt történetkéhez hasonló helyzetben az enciánkékszin „**fokföldi atracél**“-t (*Anchusa capensis*, L.) még véletlenül se nézzük „**nefelejts**“ (*Myssotis*)-nek, — késztet arra, hogy az „ajakos virágú mézelőink“ ismertetésének sorozatát egy kis, Tőkés szerinti méhészbotanikai vázlattal nyissam meg.

Mindegyik növény ugyanis, a növények világában, egy-egy **egyed**-ként (individuum) szerepel. A növények világának összes, — minden tulajdonságaikban megegyező — egyedeit **növényfaj**-(species)-nak nevezzük. Pl. a piros árvacsalán (*Lamium purpureum*). — A virág és termés szerkezetéhez egymáshoz hasonló fajokat a **nem** (genus) nevezete alatt foglaljuk össze. Pl. a piros-, fehér-, sárga-, foltos- stb. árvacsalánok együttvéve alkotják a családok nemét.

Ha a nemek — a levél, — a szár alkatában kevésbé eltérők, de a virág és termés szerkezetében nagyon hasonlók: **család**-ba (familia) egyesítjük őket. Pl. az árvacsalán, fodormenta, kakukfű, rozmaryng, menta, zsálya, stb. együtt, — a virág azonos szerkezeti alapján, az **ajakosak** (Labiatae) családjába tartoznak. (Sorozatos cikkeimben ezeket akarom, — virágzási idényük sorrendjében ismertetni.)

A virág szerkezetében kevésbé eltérő családokat **rendek**be (ordo) csoportosítjuk. Pl. az ajakosok, — tátogatók, — útifűfélék családjai együtt az **ajakosvirágúak** (Labiatiflorae) **rendjé**-t alkotják.

A rokon rendeket **osztály**-okba (classis), — ezeket pedig **csoport**-okba (divisio) sorozzuk. A csoportok együtt alkotják a növényvilágot.

A növényvilág — a benne könnyebb tájékozódás céljából — **rendszer**-be van foglalva. A **rendszer föladata**, hogy a növényeket jellemző tulajdonságaik szerint csoportosítsa, hogy a rokon növények egymás mellé kerüljenek. Az a rendszer, mely a növényeket csak egyes, külső tulajdonságaik alapján csoportosítja: **mesterséges rendszer**; — amely pedig az összes külső tulajdonságok megegyezésén s a belső szövettani és fejlődéstani viszonyok egybevetésén épül föl: **természetes rendszer** . . .

Ha a tavasznyitó március elei enyhe napok valamelyikén méheinkhez visz útunk, — ha az azok lakának bejáróin (röplyuk) sürgő méhkisasszonykák lábacskáit figyeljük: szinte örömmel pihen meg tekintetünk e lábacskák világosan piros-szin virágliszt gömböcskéin; — de a nedüt szállító méhhölgyikék is elég moletten térnek vissza lakukba! És ha fáradtságot nem kimélve, nemcsak szemmel kísérnők a serénykedőket, — biztosan ott találnók őket a kertnek nyirkos talajú kerítései vonalán már díszlő **piros árvaesalán** (*Lamium purpureum*, L.) ajakos virágain. — Az **ajakosak** (*Labiatae*) **családja**-ból ő a mi legkorábban nyiló, s az enyhe ősz végéig is virágzó, értékes mézelőnk; noha csak a mívelt talajok gyomjaként ismeretes is a köztudatban.

Igazán megérdemli, hogy közelebbről is megismerkedjünk vele.

Kitelelő, földbeli szára ferdén megnyúlt s ízekre osztott. Ez ízeknek végein rostos gyökerei vannak, amikből többnyire **indák** erednek. Ezeknek szétosztásával is szaporítható.

Földfölötti szára négyélű; ez a virágzási esztendő végén elszárad, elhal. E száraznak a virány ideje alatt lefelé irányuló szőröcskéi (kefeszzerű, finom sertéi) vannak, amik megnehezítik a szárnyatlan rovaroknak a virágnektárhoz való fölmászását.

Hosszúnyelű, hegyes, alsó levelei szívalakúak, széleik fűrészesek. Nagyon is hasonlóak a csípős csalánok leveleinek alakjához s ezért az állatok legelése ellen vannak védve, noha hangyasavas szőrszálaik sincsenek. A felső levelek rövidebb nyelűek, mint az alsók. Két-két levél egymással **átellenes** állású, minden levélpár a következőkkel **keresztesen átellenes**. A levelek ilyen elhelyezkedése következtében mindegyik levelet közvetlenebbül s egyformán érheti a jótékony napsugár. A még zsenge levelekből parajszerű főzeléket főzetnek a tavaszi növénykúrának hódoló betegek. (Cikkem szűk keretére való tekintettel erre ki nem térek.)

Félkörösen, a felső levelek tövében helyezkednek el a növény **piros virágai**.

Az egylevelű, ötfogú, zöld kelyhekből kiemelkedő párta piros, alul csövé összenőtt, fölül kétajakú: **ajakos virág**. A felső ajak domború, a végén kissé bemetszett; — az alsó ajak széles, három karéjra osztott.

A felső ajak a virág négy porzóját takarja; ezek közül kettő hosszabb; a virág tehát: **kétfőporzós**. A porzók nyelei alul a pártához nőttek. A kétágas bibe a négyosztatú magházból emelkedik ki. A magház alján van a **mézfajtó** (nektárium); ennek nedüjéből a párta töve mézédés. A méhek által elhordott sok **nektár méze citromsárga s igen zamatos**.

A virágokat a méhek porozzák be. Ez a beporzás akként

történik, hogy a méhike az alsó ajak középső karéjra kényelmesen telepszik rá, a felső ajkat a fejcskájával eltolja s míg a mézfejtőből a mézet szívja, a portokból virágliszt hull a hátára. Másik virágban az érett bibe hajlik a hátára s a virágliszt rátapad, — szóval beporzódik. — A párta torokban finom, serteszerű szörgyűrű van, amely az igen apró rovarakát tartja a nektártól távol. A **piros árvaesalánnak** aránylag **kevés viráglisztje van.**

Termése négy apró makkocska; mindegyiken egy-egy magocska van. A magocskák feketék. — Szaporítható a magocskáknak sekélyen való elvetése által is, akár tavasszal.

A **piros árvaesalánt** (*Lamium purpureum*, L.) a németek Purpurroter Bienensaug- (Méh cucli)-nak nevezik. Ez a találon jellemző elnevezés is sejteti a nálunk Hluchavka náhovanak ismert e korai mézelőnk értékét.

A növény nem igen haladja meg a 10—30 cm magasságot. Ősszel vetve v. indákról szaporítva, már a következő évben virágzik; de tavaszi vetéssel, v. indázással csak a rákövetkező tavasszal fog virágozni.

A piros árvaesalán s ennek rokonai Linné mesterséges rendszerének XIV. oszt. Két főporzósak (*Dydimamia*) 1. rendjébe Hasadótermésűek (*Gymnospermia*) vannak beosztva.

A kézzel érintett királynő visszahelyezése családjá közé

Október hó 5.-én vizsgálni kezdtem méhcsaládjaimat. Vizsgálataim közben az egyik anyát nagyon tetvesnek találtam.

Nem tudtam, hogy mit tegyek. A méhekre vonatkozólag már több művet olvastam, de a tetves királynőről egy munkában sem volt szó.

Nem régen méhészkedem. Valamikor kis gyermekkoromban láttam már tetves királynőt, de hogy hogyan szabadították meg őt a tetvektől, arra már nem emlékeztem vissza.

Megsajnáltam a királynőt. Elhatároztam, hogy megszabadítom őt a tetvektől.

A tetű, mint tudjuk: élősködő, parazita. Irritálja az anyát.

Tetves dolgozómetet is láttam már. Ennek a viselkedése kétségbeejtő volt. Ugy viselkedett, mint a kergekóros bika.

Minden habozás nélkül hozzáfogtam a legegyszerűbben a munkához. Meghegyeztem egy gyufaszálat, mézbe mártottam

és így tizenhat darab vérpiros, majdnem gombostűfej nagyságú tetűt vettem le a királynőről.

A munka sikerének örültem, mert az anyát ezután szépek és egészségesnek találtam.

Ezután beméreztem az anyát és az etetőlyuk nyílásán át visszahelyeztem családjá közé.

Kíváncsi voltam, hogyan fogják a méhek a bemérezett anyát nyalogatni.

Tévedtem! A méhek mint a vipera, lecsaptak az áldozatra.

Egy pillanat alatt, amíg én a keretet kivettem ökölnagyságú méhcsomó nyüzsgött a kivett kereten; a csomóban véltem az anyát. Szétszedve a méhcsomót, sikerült megtalálnom az anyát, de sajnos, annak már csak kihült tetemét.

Melengettem még egy ideig és sajnálkoztam, de minden hiába! Mindamellett visszahelyeztem őt méhei közé, hadd sirassák és lássák anyjukat egyszer még s utoljára.

A méhek anyjukat, amit előbb már leöltek, úgy elkapták, mint sinter a kutyát és hideg vérrel, konokul lecipelték őt.

Másnap reggel a megölt anyát a kaptár előtt találtam már. A család ekkor már sírt. Érezte az anyátlanságot. Mit tegyek? Sikerült még e napon egy régebben kinézett anyanevelőt három anyával a közeli faluban megvennem. Az egyik anyát zárkában azonnal magammal hoztam.

Hazaérve hozzáfogtam az anya elfogadtatásához a legprimitívebb, de egyúttal a legmerészebb módon. Kivettem a kaptár közepéről egy elég népes keretet. Ezt a kaptár tetején lapjára fektettem és ráhelyeztem a bemérezett anyát.

Ezt azért tettem így mert úgy véltem, hogy ez úton a lehető leggyorsabban tudok beleavatkozni az esetleges öldöklésbe.

A méhek kísérgettek, nyalogatták az új anyát. Bántani őt egyik sem kísérelte meg. Így ezt szemmel kísértem mintegy két percig. Láttam, hogy nem kell az anya leölésétől tartanom, nyugodt lelkiismerettel behelyeztem az anyát a kerettel együtt a kaptárba.

Alig egy órára rá megszűnt a család sírása. Bátorkodtam megnézni a keretet, amit egy órával előbb betettem. Az anyát már nem találtam rajta. Kivettem a szomszédos keretet. Itt meg is találtam az anyát, mely már biztosan mozgott méhei között.

Kérdzhetné valaki, hogy miért nem így tettem a volt anyával is. Felületességből. A volt anya egyenesen az örök kezei közé került, amelyek idegen szagot, idegen méhet véltek benne felismerni, azért leölték.

Miért fogadták el olyan könnyen most az új anyát? Érezték, hogy már nem tudtak új anyát nevelni. Érezték családjuk kihalását. Ezért fogadták el most olyan könnyen az idegen-szagú anyát.

Jelen soraim csak kezdőknek szól. Tapasztalt méhészek bizonyára ezzel tisztában vannak, mert talán ezen már többen is túlestek.

Mindebből látható azonban, hogy nem olyan könnyű dolog a már egyszer emberi kézzel érintett anyát visszahelyezni családjá közé.

Hihetetlenül finom a méhek szaglása. Ez az érzék van náluk különösen nagyon jól kifejlődve. Az emberi látás és hallás együttvéve meg sem közelíti a méhek szaglását.

A méh, amint tudjuk, kilométer távolságról megérzi a nektárt. Hát akkor hogy ne érezné meg az idegen szagot kapott anyát!

Itt meg kell még azt is jegyeznem, hogy a méh a leggyilkosabb teremtmények egyike. Saját anyját, életének, fajának fenntartóját, éltetőjét is képes legyilkolni, mert azt emberi kéz próbálta érinteni, amitől az más szagot kapott.

Soha se kíséreljük meg a kézzel érintett anyát egyszerűen családjá közé visszahelyezni:

(Megjegyzem, hogy többeknek elmondtam ezt az esetet. Említették, hogy ők maguk is megtisztították az anyákat a tetvektől. Felhívtam figyelmüket az én esetemre, hogy vizsgálják át méheiket. Eddig azonban még nem említették, hogy a méhek leölték volna az anyát, pedig ugyanígy tették vissza a rácson, vagy etetőnyíláson be, mint én. Kíváncsi vagyok, hogy mit hoz ezeknek a tavasz.) Akár fölülről (rácson át vagy etetőnyíláson), akár a röpnyíláson. Ugy kezeljük a kézzel érintett királynőt, mintha az már idegen család közül való volna. A méhes család saját mézével méezzük be lehetőleg a királynőt. Még a más kaptárból való méz, kés, stb. idegen szagot ad a méhnek.

Kezdők (akár nem kezdők is) vigyázzanak az általam leírtakra. Mert bizony ősszel elveszíteni a királynőt a tetvektől való megtisztítás kedvéért nem éri meg.

Vagy az általam leírt módon, vagy zárkában adjuk be, lehetőleg ne azonnal az új anyát, vagy akár a volt anyát, amit már kézzel érintettünk.

Azonnal nem tanácsos beadni az anyát ősszel ilyen esetben. Kell, hogy előbb megérezze a család az anyátlanságot. Ha már a méhek érzik az anyátlanságot, kevésbé gyilkos teremtszétűek.

Berta Sándor, ig. tanító.

Veszünk

MÉZET, kérünk mintát. Ar minőség szerint Ké 7-től 8-ig.

Bratia Roth, Nové Mesto n./V.

A méhek érzékei és szellemi élete

Az innsbrucki vándorgyűlésen előadta Dr. **Frisch Károly**, egyetemi tanár, a müncheni egyetemi állattani intézet igazgatója.

Az öt érzékünket kora ifjúságunk óta ismerjük. Látás, hallás, szaglás, ízlés és tapintás ismeretes fogalmak. A tudomány felfedezett több érzékszervet is, amelyeket korántsem ismerünk ilyen általánosan: érzékszerveket, melyek térbeli helyzetünket fent és lent, vagy amelyek tagjaink mindenkor állását érzékeltetik velünk és még egyebek. Nagyon nehéz volt ezeket a dolgokat saját testükön felfedezni; annál inkább nehéz volt állatoknál megállapítani különösen akkor, ha alkatuk az ember testétől alapjában véve különbözik. Ennek a következménye az, hogy a méheknek csak a látását, szaglását és ízlését ismerjük alaposan. Erről a három dologról lesz a következőkben szó.

A méhek szeme egészen másképp van alkotva, mint a mi szemünk. Hogy ennek dacára látnak-e színeket és hogy látják-e mint mi, az indokolt és éveken keresztül vitatott kérdés volt. Fontos ez azért, hogy hogy ismerik meg a virágok színét, amelyek ezzel a méheket magukhoz csalogatják. Hiszen színvak szemek számára a csalogatók értéktelenek volnának.

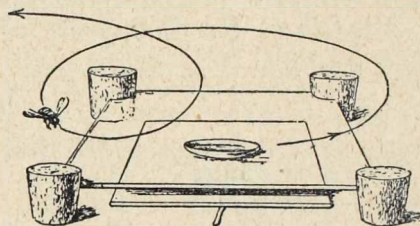
A méhek színérzéke dresszúra által kimutatható. A kísérlet alapja: hogy léteznek színvak emberek. Nagyjában olyanok látják a világot, mint amilyenek mi egy szintelen fényképet látunk. Minden szürke és szürke. Egyes színeket világosabbaknak, másokat sötétebbeknek látnak. Egy tűzpiros színt pl. feketének, az égszínkéket világos szürkének látják. Így kellő gyakorlat után bizonyos színeket, mint a vöröset és kékét az árnyalataik alapján meg tudják különböztetni. De nem tudják felismerni a színes papirokat, ha azt olyan szürke papirosok közé keverjük, melyek a feketétől a fehérig minden színárnyalatot képviselnek. Mert a színes papírt is szürkének látják és így nem tudják a szürkétől megkülönböztetni.

Ha egy sereg méhet kék papirosra elhelyezett kis cukros edénykéből etetünk és azt szürke papirosra elhelyezett ugyanilyen, de üres csészék között hol ide, hol oda tesszük, arra dresszírozzuk őket, hogy a táplálékot tartalmazó csészét a színről megismerjék. A döntő kísérletnél kék papirosra — melyeket különböző színárnyalatú szürke papíron levő csészék közé keverünk — üres csészéket teszünk. Bár ennivaló nincs az edénykében, a legnagyobb biztonsággal repülnek a megszokott színre és csakis erre. Minden árnyalatú szürke papírostól meg tudják különböztetni és evvel bizonyítják be nekünk, hogy van színérzékük.

Evvel egyúttal tanulékonyágukat is bemutatják. Ez nem

meglepő a méhészekre, mert azok a méhek szellemi képességeiről csak jót gondolnak. És mégis, a tanulékonyság egyes módjai csodálkozásra készítetnek bennünket. Egy méh, mely új helyen, pl. sárgaszínű papiroson eleséget talál, a távozáskor a hely fölött körrepüléseket végez. Azt hinné az ember, hogy ennél a tájolásnál ennek az ígért földjének a színét és egyéb ismertető jeleit jegyzi meg. Ez azonban nem áll. Tanítványom Dr. E. Opfinger kisasszony három különféle színű kartonlapot tett egymásra. Egy fehéret, egy kéket és egy sárgát. Ugy helyezte el, hogy felülről csak a sárga volt látható. Erre parafadugókon nyugvó üveglapot helyezett az etetőcsészével együtt (1. ábra). Egy arraszálló méh felfedezi a sárga alapon levő cukrosvizet (az ábrán 1.a). Abban a pillanatban, amint a csészét elérte, ki lett a sárga kartonlap

1. ábra.

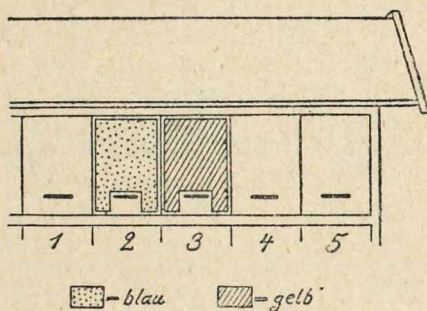
húzza és a kék lett látható. (az ábrán 1. b.). Mikor pedig elszállásra készülődik, a kék is el lett távolítva, úgy, hogy a tájoló röpködésnél a csészét már fehér alapon látja (az ábrán 1. c.). Az újból való visszaérkezéséig gondoskodás történt a tekintetben, hogy a sárga színre rá találjon, kéken egyen és fehéren repüljön el. Többszöri ismétlés után a méh újbóli távozása után egymásmellé lett állítva egy sárga, kék és fehér kartonlap. Mindegyiken egy üres csésze. A méh visszaérkezésekor a sárgán keresi az eleséget és mindig csak ezen. Dresszírozva van a színre, amelyet az odarepüléskor látott. Az evésnél és az elrepülésnél alkalmazott színeknek tehát a dresszúra szempontjából jelentőségük nem volt. A színek sorrendjének megváltoztatásánál, az eredmény megfelelő módon változik. Csak az a szín a mérvadó a dresszúránál, amelyet a méh az odarepülésnél lát. Ugyanez áll formákra és alakokra nézve is. És így megértjük azt is, hogy ha a méh tájol, miért repül rövid távolságról újra vissza. És nem téves az a feltevés, hogy a kaptárnak jellegzetes tulajdonságait a visszarepülésnél (odarepülésnél Anflug) jegyzi meg és ha az első kirepülésnél túl messze merészkedne, soha haza nem találna.

De mi akkor a tájékozási ösztön, amely az etető csészének első alkalommal való elhagyásakor éppen úgy feltűnik nekünk, mint a tájolásakor? Opfinger kimutatta, hogy a méh távolabbi pontokra figyel, melyek szerint a hely általános

fekvését a vidéken megjegyzi. Az odarepülésnél a cél különleges ismertető jeleit jegyzi meg, a távolodásnál, a tájékozódásnál azokat a szükséges jeleket, amelyek után célhoz juthat.

Ezen pszichológiai kitérés után menjünk vissza a méhek látóképességéhez. Színekre való dresszúra nem sikerül minden színnel. Azok a méhek, melyek skárlát pirosra vannak dresszírozva, változás nélkül repülnek vörös, sötétvörös és fekete színekre. A vörös és fekete a méh szemének egyforma. A méhek „vörösvakok“ (Rothblind) vagyis a vörös színeket nem érzékelik.

Ha előzetes sárga színre való dresszúra után a színek tarka különféleségét rakjuk a méhek elé, úgy kitűnik, hogy színérzékük a mienktől más tekintetben is lényegesen különbözik. Összecserélik a sárgát a narancsvörössel és a fűzőlddel. Kékre való dresszúra után különbség nélkül rászállnak

2. ábra.

a kék, viola és bíborvörös papírra. Kiderült, hogy a méhek szeme számára nincsen annyi színfokozat, mint a mi szemünk számára. Alapos vizsgálat eredménye szerint a méh a következő négy szint látja: **sárga** (narancsvörös, fűzőld), **kékeszöld, kék** (viola, bíborvörös) és **ultraviolett**. Az ultraviolett érzékeléssel a méh túlszárnyal minket, mert a mi szemünk ezeket a nagyon rövid hullámú színeket nem képesek észrevenni.

Ennek a felismerésnek a méhészekre nézve gyakorlati jelentőségük van. Abban mind megegyeznek, hogy nem kívánatos az, ha a méhek eltájolnak; ez különösképpen a fiatal anyák tönkremenését okozza, ha tájoló kirepülésről, vagy nászútról visszatérve idegen kaptárba kerülnek. Abban azonban nem értenek egyet a méhészek, hogy vajjon a különböző színre mázolt kaptárak alkalmasak-e arra, hogy a hazatalálást megkönnyítsék?

Erre azt mondhatjuk, hogy a méhek eltájolásának megakadályozására nincs jobb szer a kaptárak színes bemázolásánál. Csak a színeket a méhek szemének megfelelően kell megválasztani és helyesen elrendezni. Aki három szomszédos

kaptárt sárgára, narancsvörösre és zöldre fest, ne csodálkozzék rajta, ha az eredmény elmarad. Mert a méheknek ez a három szín egyforma. De éppen ilyen hiba volna, viola, bíborpiros és kék kaptárakat egymás mellé állítani, avagy skarlátpiros és feketét.

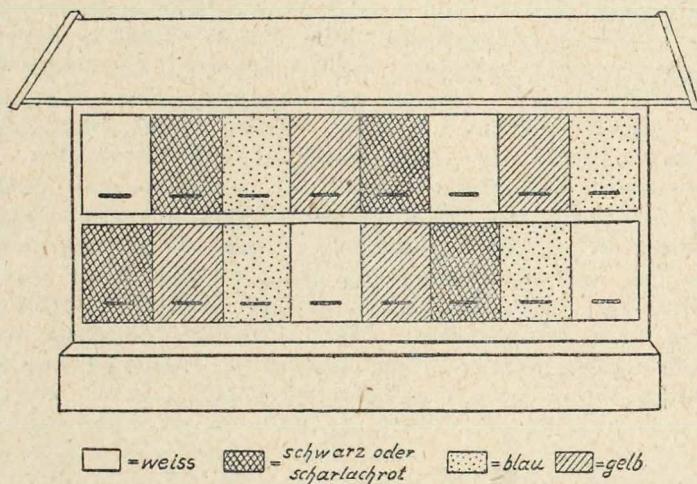
Alkalmas színek azonban csodálatosan hatásosak. Egy nagyobb méhesre, ahol a kaptárak fehérre voltak festve, közbeszúrtam egy kék és a mellé egy sárga színű kaptárt. A kéket (2. ábra a., 3. sz.) benépesítettem egy kísérleti családdal. A mellette levő sárga és a fehér kaptárak azonban üresek maradtak. Hogy a színek csereberélhetők legyenek, azok nem magára a kaptárra, hanem az azokra felakasztott bádoglepokra voltak festve. Ha a bádoglepot más kaptárra akasztaná az ember, a színnel együtt a méhek illatát is átakasztaná, amelyet egyidő mulva a lap is felvett. Ez pedig durva kísérleti hiba lenne. Hiszen azt akarjuk tudni, hogy magának a színnek milyen a hatása. Ezért a kék bádoglep hátul sárga, a sárga meg kék festékkel volt bemázolva. Ugy, hogy a színek változtatása végett ott helyben csak meg kellett azt fordítani. Ha ezt megtesszük, úgy a méhek nagy része a most kék, üres kaptárba repülnek. A többiek meghökkennek és hosszabb tétovázás után, az illat által vezérelve, bemennek az helyes kaptárba. Az így végzett kísérlet azonban még nem kifogástalan. Mert a méhek nemcsak a saját kaptáraik színét jegyzik meg, hanem a szomszéd kaptárakét is. Kékhez voltak szoktatva, amely mellett jobbról fehér, balról sárga színű kaptár állott. A bádoglepok megfordítása által a szín megváltozott. Most már baloldaltól a kék kaptár mellé sárga, a jobboldaltól fehér került. Ezért volt a részleges eltévedés és ezt követőleg, a szaglószerű után való igazodás. A további kísérleteknél tehát a kísérleti család kék lapját megfordítottam, úgy, hogy ez sárga lett és a jobboldali szomszédkaptár sárga lapját megfordítva (kék) a baloldali üres kaptárra tettem. (A 2. ábrán a 2. sz.) Ilyen körülmények között a hazatérő méhek teljes számban és minden vonakodás nélkül bevonultak a hamis üres kaptárba.

Az a kérdés tehát, hogy egy nagyobb méhészetben hasznos-e a kaptárak színes befestése, feltétlenül igennel válaszolandó meg. De csakis olyan színeket vegyünk, amelyeket a méhek meg tudnak különböztetni: sárgát, kéket, fehéret és feketét. *) Gondoskodni kell arról, hogy egy sorban két egyforma szín között legalább két más színű kaptár álljon. A színek ismétlésekor ügyeljünk arra, hogy a jobb és balszomszéd

*) Fekete szín helyett választhatjuk a szemünknek jobban tetsző, a méhek által feketének látott, mákvirágvörös színt. Kékeszöld nem jöhet számításba, mert a helyes szín nehezen található el. Ultraviolett pedig szóba se jöhet, mert ezt a méh-színt a mi szemünkkel nem tudjuk elbírálni.

szédok szinei ugyanolyan elrendezéssel ne ismétlődjenek, legfeljebb nagy távolság mellett. Célszerűtlen csak a küszöbdeszkákat színezni. A kaptárak egész előlapjának színeseknek kell lenni. Ahol ezek a szabályok be vannak tartva, (l. 3. ábrát) ott a méhek soha nem tájolódnak el.

Ahogy a méhészek a méhesnél, úgy a természetnek is a virágok színénél figyelemmel kell lenni a méhek különleges színérzékére. És ezt nagy mértékben meg is teszi. De egészen más helyzetben van, mint a méhész. Neki a virágszirmon sokkal kisebb helye van, mint a méhésznek a kaptár elején. Neki a térhiányt virító feltűnő színekkel kell pótolni. Ezért nincs a virágoknak tisztán vörös szirma, mert a mé-

3. ábra.

heknek ez fekete árnyfoltoknak látszana; a vöröset csakis ott alkalmazza gazdagon, ahol a virágok vendégeinek a szeme eziránt érzékeny: a trópusi madárvirágoknál, amelyek nálunk pompás vörös virágaiért gyakran láthatók, mint dísznövények. A mi honi méhlegelőnknek nem ilyen a színe. Kivételt a mák képez, mely a madárvirágok vörös színét mutatja és mégis méhvirág. Kiderült, hogy szíromlevele sok rövidhullámú fényt visszaver és a méhek ultraviolettnak látják. Legtöbb hazai virágunk bíborpirosba öltözik, amelyet a méhek kéknek látnak. Elárulom önöknek a legújabb felfedezést, amelynek híre éppen most érkezett hozzánk Angliából: a méhek a fehér virágok jó részét színesnek látják. (M. Hertz). Érdekes ennek a mibenléte. A megértéshez okvetlenül tudnunk kell, hogy a fehér napfény különböző hullámhosszú fénysugarak keveréke. Ha a sugarak — pl. egy üvegprizmán keresztül el lesznek hullámhosszaik szerint különítve, akkor szí-

nesnek látjuk őket. Olyan jelenség ez, amelyet a szivárványról igen jól ismerünk. Itt a sugarak törését és elválasztását a vízcseppek idézik elő. Ha azonban egy megfelelő készülékkel a színeket megint összekeverjük, úgy a fény megint fehér. De ha csak egyetlen egy színt egy sugárszűrő segítségével kivesszünk belőle, úgy a megmaradt sugarak keverékfénye a mi szemünknek nem fehér többé, hanem a kifogott fénynek komplementer színe. Ugyanez áll a méh szemére nézve is. Csaknem minden fehér virág kiszűri az ultraviolett sugarakat, — anélkül, hogy ezt a mi szemünk érzékelni tudná — a fehér napfényből. Éppen ezért a méh szemé azt a komplementer színben, kékeszöldben látja. Különösen hangzik, de gondos kísérletek eredménye, hogy ahol nekünk fehér „Gänseblümchen“ (a fordító nem tudja a virág magyar nevét, Margaréta féleség) áll fehér csillagaival a zöld mezőn, ott a méh szemébe kékeszöld virágok világítanak halványsárga fűből. Hogy a méh mit érzékel a színek megpillantásakor, azt természetesen nem is sejthetjük. Hiszen embertársunk belső érzését sem ismerjük, ha a színt ugyanazon névvel jelöli, mint mi. Hiszen egyik emberi szem sem pillantott még másnak a lelkébe.

A méhek kifejlett színérzéke dacára is nagy korlátolt-ságban szenvednek. Az általunk ismert sok színárnyalat helyett ők csak négy színt ismernek. Így a sokféle virágfaj biztos megkülönböztetéséhez egyéb segítségre van szükségük. Ez a virágnak az illata, mely minden fajtánál más.

Dresszírozó kísérletek igazolják, hogy a méhek az elégséghoz adott illatra ügyelnek és azt mint ismertető jelt hasznosítják. Egy bizonyos illatra való dresszúra által képesek azt a különböző illatanyagok tömkelegéből olyan könnyen felismerni, mint egy kiváló emberi orr. Szaglási képességük a mienknél nem sokkal különb. De meg kell gondolni, hogy a méhek a virágok látogatásánál szaglószer számukat, a csápot az illatforrásba formálisan belemártják, úgy, hogy egy gyönge illat is érvényesülhet. Semmiféle szín nem olyan maradandó számukra, mint az illat, melyre egy jó tapasztalat után heteken keresztül emlékszenek. A virágok színének az az előnye, hogy azok messzire világító jelek, amelyeket tisztes távolból is észre lehet venni. A fajtaszag viszont közelről teszi lehetővé a virágfajok felismerését.

A színek és illatok nem magukért csalogatják a méheket. Ők csak a cégerei és csalogató illatai a vendégfogadónak. A keresett ital a nektár. Nem csoda hát, hogy a méheknek kitűnően fejlett ízlési érzéke van. De csodálatos az, hogy milyen nagy igényt támaszt a cukoroldat édessége tekintetében. Egy 10%-os cukoroldat, mely nekünk még nagyon édes ízű, némelyik méhnek már elfogadhatatlannak tűnik fel. Az 5%-os

nekünk még jelentékenyen édes oldatot a méhek érintetlenül hagyják. És ennek megvan az értelme. Ahogy a háziasszonynak a befőzéskor nem szabad a cukorral fősvénykedni, hogy a befőzött gyümölcsök meg ne penészesedjenek, ugyanúgy nem szabad a méheknek téli készletként híg oldatokat beraktározni, mert ez elromlana. Ezen szükségletet illetőleg a természet nagyszerűen áll rendelkezésre, amennyiben a méhek a virág kelyhében levő nektárban magas koncentrációjú cukoroldatot találnak. Erről munkatársnőm, Beutler tanárnő érdekes vizsgálatokat végzett és azokról már korábban be is számolt.

A méhek látnak, szagolnak és ízlelnek érzékszerveik útján. Ezek a mieinktől eltérőek ugyan, de velük mégis hasonlatosak. Egy más működés tekintetében azonban, melyet nem érzékszervnek, hanem más belső folyamatoknak tudhatunk be, a méhek minket alaposan felülmúlnak. Kíválóan fejlett időemlékezetük van.

Erről könnyű szerrel meggyőződhetünk, ha egy sereg megjelölt méhet egy bizonyos helyen mindíg a napnak ugyanazon időszakában, mondjuk 10 órától 12-ig etetünk. Egy napon azután üresen hagyjuk a csészéket és figyeljük reggeltől estig az etetőhelyeket. A megszokott etetési időt megelőző fél óráig a legmélyebb csend uralkodik, de azután egyszerre megelevenedik, a megjelölt gyűjtők előkerülnek és a legmáskacsabbul keresnek, de a dressúra idejének eltelte után el-lanyhúlnak. A nap hátralevő részében pedig a csészék megint elhagyatottan állanak.

Ez a dolog a mi intézetünkben gondosan ki lett kísérletezve. (Dr. J. Beling, Dr. O. Wahl). Sikerült 2—3, sőt kedvező körülmények között 5 vagy hat napszakra is. A sikeres dressúra után a méhek akkor is megjelennek a kísérleti asztalnál, ha a csészék egész napon át üresen állanak, és pedig abban az órákban, amelyeken az előtte való napokon cukrosvizet találtak, míg a megszokott etetési szünetekben otthon maradnak. Vajjon nekik is van zsebórájuk, amely után pontos időben megjelenhetnek, avagy az örökkévaló égi óra, a nap állása után igazodnak?

Az ég kizárható. Az idődressúra egy sötét kamara bel-sejében is sikerül. Olyan sötét kamarában, mely éjjel-nappal mesterségesen van egyenletesen megvilágítva, sőt akár egy bánya fenekén, ahol a napnak minden szaka teljesen ki van kapcsolva. Ilyen körülmények között a méhek akár éjjeli lumpokká is válhatnak és lehet őket éjféλι etetési időszakra is dresszírozni. Az a közelfekvő feltevés, hogy a pontos időt az éhség érzése árulja el nekik, nem állja meg a helyét. Hiszen az éhségüket sokszor kielégítik naponta a méztartalékból; és akkor is sikerül a kísérlet, ha cukrosvíz helyett virágpórt adunk nekik, amelyet a gyűjtők csak behordanak, de

nem esznek meg. Az újabb kísérletek azt tették valószínűvé, hogy az időérzék a testükben végbemenő anyagcserében leli gyökerét.

Amilyen messze vagyunk még ezen folyamatok teljes megértésétől, olyan világos azok biológiai jelentősége. A virágok legnagyobb része a nap bizonyos óráiban nyújt bőséges hordást, a nap többi óráiban kevesebbet, vagy semmit. A legjobb időszakok különbözők, de egy és ugyanazon fajtánál állandóak. Az időérzék rövid tapasztalat után abban az órában vezérli ki a méheket, mikor az kifizetődik és visszatartja azokban az órákban, mikor haszontalanul tennék ki magukat azoknak a veszedelmeknek, amelyek őket lakásukon kívül érik.

Ez a tulajdonság nagyon célszerű a fajfenntartás szempontjából, de semmi esetre sem ésszerű megfontolásból ered. A dolgozó méh kora csak heteket számlál és nem elegendő arra, hogy botlások útján tanuljon és élettapasztalatokat gyűjtsön. Velük született ösztön a cselekedeteik forrása. Személyes elhatározások nem játszanak szerepet. Ezért nincs a méhcsaládban jellemhiba és véleménykülönbség. Az összesek harmónikusán együtt dolgoznak az egész család érdekében. A sejtekből kibúvó egyed, mely a méhélet rövid tartamára a magához hasonló tízezrek forgatagába kerül, nem tudja megítélni, hogy a pillanat mit követel. Hogy az erőnek mégis milyen csodálatos összjátékát érik el az ösztön által, azt a méhek beszéde példájával akarom önöknek megvilágítani.

Tudott dolog, hogy a méhek egy talált kiadós hordási lehetőséget egymással közölnek. Egy mézes csésze napokig nyitva lehet; ha azonban csak egyetlen méh is rátalál, rövid idő múlva tucatszámra vannak ott a társai. Alkalmas figyelő kaptárban követni lehet a továbbiakat, ha a csésze megtalálóját festékekkel megjelöljük. Hazatérése után az édes terhet leadja a fiatal méheknek, melyek azt elosztják és elraktározzák. Ő maga pedig körtáncot kezd a lépen és szűk körökben gyors tipegő lépésekkel hol jobbra, hol balra fordul. A tánc — mely az eleségforráshoz való minden kirepülés után megismétlődik — jelenti a bő hordási lehetőséget. A közelben ülő méhek, ha nincsen dolguk, ezáltal nagy izgalomba kerülnek. Kirepülnek és keresik a táplálékot. Mindenfelé kintartóan kutatnak és közülük némelyik megtalálja a csészét. Hazatérésük után ők is táncolnak és fokozzák a riadót.

A természetes hordási lehetőséget a virágok nyújtják. Ha egy növényfajta virágzani kezd, az ajándék nem csak egy helyen található, mint a mi mézes csészénkkel való kísérletnél, hanem az édes források megnyílnak az egész repülési körben. És így nem soká tart, míg a kutató méhek rátalál-

nak. Ezek azután táncolnak a kaptárban és a társaik is kutatni indulnak, határozott céllal. Mert a virágról jövő táncosnő a virágillatát is magával hozza a kaptárba szőrruháskáján. Ezt az illatot megjegyzi a tánc által alarmírozott lakótársak és azt keresik, ha ennek következtében a vidéket át-szelik. Így a röpkörzetben ez a virág hamarosan megtalálódik és ki lesz zsákmányolva. Ennél egy külön segítő lehetőség is rendelkezésükre áll, amely szerint azok a méhek, ameyek a forrást ismerik, elvezetik a véletlenül közelükbe kerülő, kint röpködő ujoncokat. Kihajlított szaglószerivel rajozzák körül az új legelőt, amelyhez megint visszatérnek. Teleszórják a levegőt a csalogató illattal s a körözéssel a kaptár bejáratát is, elárasztják.

Ha a gyűjtő sereg elég nagyra nőtt arra, hogy bírjon a munkával és ha a nektár gyérül, nem volna célszerű további gyűjtőket munkába hívni. És ezért egy célszerű és egyszerű berendezésük van. A méhek csak dús hordási lehetőség esetében táncolnak. Gyér hordásnál ugyan tovább gyűjtenek, de nem táncolnak, szóval nem kérnek megerősítést. Ösztönszerűen elmarad ekkor az illatszerv kifordítása is. A még ki nem hívott tartalék egyéb célokra áll rendelkezésre.

A riadó sikere a tánc élénkségétől függ, viszont a tánc élénksége a hordási lehetőség bőségétől. A bő hordási lehetőség a nektár mennyiségétől és édességétől függ. Ha több fajta növény virágzik, egyszerre, a legtöbb és legédesebb nektárt tartalmazó fajta idézi elő a legélénkebb táncot és így ezt lépik legjobban a méhek, úgy a méhek hasznára, mint a megtermékenyítés sikere érdekében.

Az emberi hírszolgálat sem működhetik jobban, mint a méheké. Ez természetesen olyan rendszeren alapszik, mely évezredek óta fennáll és amely gyors átváltozási lehetőségnek nincs kitéve. Nem követel tehát egyénenkénti betekintést. Bámúlhatjuk a természet nagyságát, mely a méhek lelkébe a helyes cselekedést beoltotta.

A méhek táncából gyakorlati hasznót is húzhatunk. Erre való buzdítással akarom mondókáimat befejezni. Ha egy méhész vándorútra kel, az az érdeke, hogy a hordási lehetőség időveszteség nélkül kihasználtságát. Ha a méhek táncát ismeri, akkor egy egyszerű lehetőség van a kezében. A kaptárak közlébe levágott virágokat visz és azt mézzel és cukorszörppel megöntözi. Amint néhány méh erre a műlegelőre rátalál, alarmírozza társait és kiküldi őket azokra a virágokra, melyeknek illatát szőrruháskájukon hazavitték. Egy tapasztalt méhész mondotta nekem, hogy evvel az egyszerű mesterfogással sokkal nagyobb eredményt ért el, mint az összes többi társai, akik vele együtt ugyanarra a helyre vándoroltak.

A Deutscher Imkerführerből fordította:
Balogh Bálint.

Az anya megjelölése

(„Jugosláviai Méhészet“-ből.)

Nálunk még mindig kevés azon méhészek száma, akik az anyákat rendszeresen jelölik, illetve festik. A legtöbb méhész azt haszontalan pepecselésnek tartja, de sokan nem ismerik a módját. Különösen az egyszerűbb méhészeink azok, akik erre nem sokat adnak, mert körülményes és nehéz dolognak tartják. Pedig ez nem is olyan körülményes, mint sem gondolnánk és aki egyszer megpróbálkozik vele, nem tud lemondani arról, hogy az anyákat rendszeresen ne jelölje.

Legelterjedtebb az anyák színes festékekkel való megjelölése s e célra minden évben más-más színt használnak, hogy ily módon az anya korát is számon tartsák. Általában öt színt használnak: piros, fehér, zöld, sárga és kék. A színekre több külföldi államban egységes megállapodás van és a szaklapok mindig idejében közlik, hogy azon évben milyen színnel jelöljék az anyákat. Például Németországban az 1937. évre a piros szín a hivatalos jelzés.

Az anyák megjelölése nem csak azért fontos, hogy annak korát már látásra is meg tudjuk állapítani, hanem nagy előnye, hogy a méhek között gyorsabban meg is találjuk. Tehát a kezelést is könnyíti. Mert nem ritka eset, amikor a méhész egy órai keresés után sem képes az anyát megtalálni és bosszankodva kell neki a megkezdett műveletet abba hagyni. Hányszor meg esik ilyen dolog! Pedig fontos volna, hogy az anyát megtaláljuk, még pedig minél előbb, hogy tervbe vett és megkezdett munkánkat a lehető legrövidebb idő alatt bevégezzük és a méhcsaládot ne háborgassuk sokáig.

Egyszerű méhészeink magával a festékekkel sincsenek tisztában, nem értik annak elkészítési módját, az anyag megnevezése ismeretlen előttük és nem is tudják, hol lehet azt beszerezni. Ha olvas is róla, ma már annyiféle módját írják le, hogy belezavarodik és nem tudja, melyiket válassza közülük.

Anyajelző festéket a múltép és méhészeti eszközök gyártói is árulnak, árjegyzékeikben ábrán is bemutatják a hozzávaló készüléket. Van hozzá egy kis üvegben folyadék, öt kis csomagocska por festék külön-külön színben, kis csésze, ecset és háló, amivel jelöléskor az anyát a lépre szorítjuk. Mindez elég drága, már pedig a méhész ilyesmire nem szívesen ad ki pénzt, no meg az anyajelzésnek éppen ez a leghosszadalmasabb eljárások egyike és nem is a legjobb. Mielőtt festeni akarunk, előbb a festéket kell megkeverni. Ha aznap esetleg csak egy anyát jelölünk meg, a megkevert festéket tovább nem használhatjuk, ha a csészét és az ecsetet nem mossuk ki, a festék bele-

szárad, az eset megkeményedik stb. Ez nekünk nem kell, mert egyszerűbben és olcsóbban is elvégezhetjük.

Festés alkalmával nem rendezünk kirakodó vásárt, hanem csak egy kis üvegecske és egy ceruza vastagságú pálcikába szúrt gombostűre van szükségünk. Vesszük a patikában 2 dinárért acetont. Ez víztiszta folyadék, ami minden patikában kapható. Ez a két dináros árú éveig elég, csak jól bedugva kell tartani, különben elpárolog. Most pedig előveszünk egy színes celluluze darabot. Ilyesmi rendszeren a ház körül is akad; eltört ceruza védő, gyermek csörgő, vásári baba stb. Én e célra a szükséges színű ceruzavédőt veszem, ami egy dinár. Most fogok egy kis üvegecskét és a ceruzavédő vékonyabb végéből késsel apró darabkákat faragok a kis üvegbe. A ceruzavédőt pedig tovább használhatom, mert ha annak egy tizedrészét elfaragom, azzal 200 anyát is megfesthetek, szóval egész évre elég. Az üvegecskébe faragott színes celluluze darabkákra egy kevés **acetont** öntök és a kis üveget jól bedugom, utána pedig az üveget egy kis ideig rázogatom, mialatt az aceton a celluluzét föloldja és készen van az anyajelző festék. Hogy az híg-e, vagy sűrű, azt olyként próbálok ki, hogy a pálcikába szúrt gombostű fokát belemártom és egy cseppecskét a körömre eresztek. Ha szétfolyik, híg, ha pedig tömör cseppben marad, akkor jó. Ezt a kis üveget aztán állandóan jól bedugva tartom és a méhek kezelése alkalmával mindig kéznél van. Ha kezelés közben oly családhoz jutok, melynek anyját jelölni kell és ha hosszadalmas keresés nélkül az anyát meg találom, nyomban ki fogom és megfestem.

Ha petéző anya kerül a kezembe, akkor a bal mutató és hüvelykujammal a szárnyait megfogom s hogy ne kapálódzék, a kaptár egy sarkához eresztem, hogy lábaival megkapaszkodhassék és a jobb-kézszel a pálcikába szúrt gombostű fokát a festékbe mártom és egy cseppecskét az anya torjára engedek. A festék nagyon gyorsan szárad, néhány másodperc alatt fényét elveszti és megkeményedik, utána nyomban a keretre engedem. Még nem történt meg velem, hogy az így megfestett anyát a méhek megölték volna.

Terméketlen anyát nem a szárnyánál, hanem a torjánál fogom meg szintén a bal hüvelyk és mutató ujjam közé és így festem. Ily módon sem nyomorítottam még meg egyetlen anyát sem. — Különösen a rajzási időszakban mindig egy rakás gyufaskatulya van nálam kéznél és a továbbtenyésztésre érdemes család fiatal anyáit — sokszor az érett bölcsőkből szedem ki őket. — mind kifogom, nyomban megfestem és skatulyákban tartom — többször napokig — míg valahol föl nem használom őket, vagy anyapároztatóban, vagy más családok anyásítására.

Amióta a fent leírt anyajelző festéket és az eljárási módot Dr. Örosi Pál Zoltán leírásából olvastam, viszonyaimnak ez a

módszer felett meg legjobban, noha közben egyéb módszerekkel is próbálkoztam. Így a staniolos jelöléssel sem tudtam megbarátkozni. A leírt módszert tartom a legegyszerűbbnek és másnak is leginkább ezt ajánlhatom. Olcsó és egyszerű. A staniolos eljárás annyival jobb, hogy a fényes jelzés még könnyebben fölismerhetővé teszi az anyát, de nagyobb közügyeséget igényel, kissé körülményesebb, amire nem képes mindenki, no meg nem akad mindig kézhez a megfelelő színű staniol papiros.

Felhívom méhésztársaim figyelmét az anyák megjelölésére, mert kell, hogy ez nálunk is minél általánosabbá váljon. A fenti eljárás oly egyszerű és olcsó, hogy azt minden méhész alkalmazhatja.

A KÖZPONT KÖZLEMÉNYEI

Mit kaphatnak a méhészegyesületek 1938-ban a méhlegelő megjavítására

A Prágai Méhészsövetség méhlegelő szakosztálya a következő határozatot hozta:

1.) 1938 tavaszán a jelentkező méhészegyesületeknek subvenciós magvakat (leszállított árú) oszt ki korlátolt mennyiségben, mégpedig svéd lóheremagvakat, fehér lóheremagvakat, spanyol lóheremagvakat, valamint mustármagvakat. A méhészegyesületek jelentkezését 1938. december 31.-ig fogadja el Prágában a ZÚVČ. A kérvényben mindig feltüntetendő a pontos mennyiség kg.-okban.

2.) 1938. tavaszán a jelentkező méhészegyesületeknek szállít 1 éves akácfa-dugványokat, korai juhárfa-dugványokat, valamint szilfa-dugványokat. Ezek a dugványok azonban nem alkalmasak közvetlen kiültetésre, hanem előbb faiskolába ültetendők. Csak azok a méhészegyesületek jelentkezzenek, amelyek a dugványokat be tudják iskolázni és kiültetésre alkalmas fákat tudnak belőlük nevelni. — A méhészegyesületek dugványokért való jelentkezését 1938. december 31.-ig fogadja el a prágai ZÚVČ. A kérvényben pontosan feltüntetendő az igényelt fák darabszáma.

3.) 1938 őszén a jelentkező méhészegyesületeknek korlátolt mennyiségben francia kecskefűz dugványokat oszt szét. Jelentkezést 1938. május végéig fogad el a prágai ZÚVČ. A kérvényekben feltüntetendő a kecskefűz darabszáma.

Subvenciós magvakat és fadugványokat csak azok az egyesületek kaphatnak, amelyek a ZÚVČ-nál fennálló tagdíj-

hátralékaikat rendezték; ebben a kedvezményben csak egyesületek részesülhetnek és nem egyének. A magvak és dugványok szállítási költségét, valamint a csomagolási költségeket a rendelő méhészegyesület fizeti.

A kérvényben feltüntetendő, hogy kinek a címére legyen elküldve, úgyszintén, hogy póstán vagy vasúton szállítandó-e.

1938. december 31.-e után beadott kérvények nem lesznek figyelembe véve. Francia kecskefűzért 1938. május végéig lehet jelentkezni.

Hangsúlyozottan megjegyezzük, hogy az 1938-as évben nem lesznek kiosztva pénzbeli segélyek a méhészegyesületeknek fák és magvak beszerzésére, amint az 1936-ban volt. (Elhatározottat a méhlegelő szakosztály gyűlésén.)

Figyelmeztetjük az egyesületek méhlegelő referensét, hogy a fentebb felsorolt magvakból és dugványokból az éghajlatuknak megfelelőket válasszák ki és a jelentkezést legkésőbb 1938. január 31.-ig küldjék be a magyar központ titkárához (Érsekujvár, Magyar u. 13.), ki azokat összegyűjtve terjeszti be a Szövetségnek.

Ne mulassza el egy egyesület sem ezen kedvezményt, mert a dugványok a közs. faiskolában is elhelyezhetők addig, míg kiültetésre kerülnek.

Felhívás.

A Központ felhívja az egyesületek vezetőit, hogy bár a régi tagoknak újra jelentkezniök nem kell, csak az új tagoknak, ellenben méhészetükben minden változást kötelesek egyesületük titkárának bejelenteni, hogy ő aztán annak alapján felállíthassa az új törzskönyvet, annak minden rovatát pontosan kitöltve, legkésőbb jan. 15.-ig a Központba kell beküldeni. Jelenteni kell nemcsak a méhcsaládok számát, hanem a kaptár nevét (ha nem tudja, a méreteit, felül, vagy oldalt kezelő) a családok pontos helyét, ha nincs a tulajdonos lakóházánál. Ezen intézkedések pontos keresztülvitele nagyon fontos a méhek biztosítása, valamint a szükséges statisztika elkészítéséhez.

Az eddig hozzánk csatlakozott egyesületek vezetői megkapják a közgyűlésen a szükséges törzskönyvi s egyéb nyomtatványokat. Azon alakuló, vagy meglévő magyar többségű egyesületek, kik ezután akarnak a magyar központhoz csatlakozni, szándékukat azonnal jelentsék a Központ titkárának (Érsekujvár, Magyar utca 13.), ki a szükséges útbaigazításokat azonnal meg fogja adni. (Méhlegelő.)

Felkérem továbbá az egyesületek vezetőit, hogy vidékükön állapítsák meg, melyek azok a mézelő növények, amelyekből nagyobb, számottevőbb mézhordás van, valamint azt is, hogy ki van-e használva a megfelelő méhcsaládok számával a

méhlegelő, mely időszakban van a virágzás, s mennyi ideig tart. A központ fel akar állítani egy méhlegelő térképet, hogy tudja, mely vidékre milyen mézelő magvakat, bokrokat, s fákat lehet elhelyezni ott, hol méhlegelő szegénység van, valamint azt is, hogy a vándorméhészek tudják, hol van kihasználatlan méhlegelő terület.

Felhívás a magyar méhészekhez!

Felhívom a magyar méhészek figyelmét az ezen számban megjelent központi közleményre, melynek értelmében tartsa mindenki kötelességének, hogy egyesülete útján a szükséges mézelő magvakat és facsemetéket rendelje meg, melyeknek beiskolázásáról gondoskodnia kell, még pedig úgy, hogy miután ez közérdek, kérje meg a községe előljáróságát, hogy a csemetéket a községi faiskolában a kiültetésig engedje beiskolázni. Az engedélyt egyesületének fel kell mutatni, mert csak ennek alapján vonható ki a csemetefa.

Egyesületi élet

Egyesületi tagok figyelmébe!

Mindazok, akik az egyesületek kebeléből ki akarnak lépni, már most, 1937. dec. 15.-ig jelentsék be egyesületük titkáránál, mert azon túl tagnak lesz tovább vezetve és a tagdíj tőlük behajtvva. A „Méhészetünk“ szaklap visszaküldése nem jelenti azt, hogy a tagok sorából kilép, tehát az figyelembe véve nem lesz. Minden egyesületi tagnak a maga jól felfogott érdeke megkívánja, hogy az egyesület vezetése, valamint a lap pontos küldése az ilyen nemtörődöm tagok miatt fennakadás és rendetlenség elő ne álljon.

Titkárság.

FELHIVÁS!

Lapunk előfizetőinek s olvasóinak figyelmét felhívjuk a következőkre:

1.) Mindenki részére elküldjük a lapot, ha lemondási szándékát dec. 20.-ig nem küldik be!

2.) Egyesületi tagok csak egyesületüknél jelentkezzenek. Csak az új tagok névsorát küldjük be a központi titkárhoz.

3.) Új egyesületek a központi titkárral közölgék a tagok névsorát, nehogy kétszer legyen egy tag jelentve.

4.) Aki előfizetéssel, tagdíjjal hátralékban van, azonnal tegyen eleget kötelességének.

Kiadóhivatal.

MOLDAVA ÉS VIDÉKE MÉHÉSZEGYESÜLETÉNEK GYÁSZA

Szeptember 23-a volt, amikor szeretett elnökünk, Kucsma József, búcsúzás nélkül, hirtelenül itt hagyta egyesületünket örökre. 71 éves volt. Mint nyugdíjazott vasúti tisztviselő nyugodt élete utolsó évtizedeit a méhészetnek szentelte.

Mint olvasott, de különösen tapasztalt méhész, szóravett szaktekintélye, lexikóna volt a moldavai járás 26 községében levő, egyesületünkbe tartozó méhésztársaknak. Nem volt eset, ahol ő tudásával, ajánlataival készséggel nem segített volna a méhésztársaknak. Méhek között töltötte szabad idejét, amelyben sok érdekes megfigyelést tett. Ezeket azután a köz javára fordította.

Hogy mennyire szívén viselte a méhek életét, bizonyítja a halála is. Kaptárai közül néhányat eladott. A vevő etetés előtt akarta elvinni a méheket. Ezt a gondos, lelkiismeretes Kucsma bácsi nem akarta megengedni. Ez annyira felizgatta nyenge idegzetét, hogy összeesett és meghalt. A hír villámként terjedt.

A moldavai méhészegyesület szeretett elnökét méltóképpen kísérte utolsó útján. A szép koszorú (három vitték) egyik szallagján: „Szeretett első elnökünknek“, a másikon: „Svojmu I. predsedovi s láskou“ fölirat volt. Igen, ő egyformán szerette a különböző nyelvű méhésztársakat.

Mindig a megértést, a szeretetet hangsúlyozta.

»NEKTÁR«

JOLANA MAYER
BRATISLAVA

MÁRIA UTCA 6a

TELEFON: 2570

TÁVIRAT: NEKTÁR

Szállítok kizárólag hivatalosan megvizsgált, szavatolt tiszta méhviaszt s ebből saját műhelyemben készült műlépet. Minden csomag ólomzárolva van, s rajta a hivatalos vegyvizsgálat eredménye. Az összes méhészeti cikkek legjobb kivitelben. Mézpergetők legerősebb kivitelben, tetszés szerinti keretméretre. — Póztai megrendeléseket naponként elintézek, s szakkérdésekben szívesen állok díjmentesen rendelkezésre. — A hozzám beküldött viaszt legszigorúbban elkülönítve dolgozom fel, s teljes garanciát vállalok az iránt, hogy minden méhész a saját viaszát kapja vissza műléppé feldolgozva. Képes árjegyzékemet kívánságára ingyen és bérmentve küldöm. Pontos címet kérek!

Ott volt az egyesület alakításánál 1927. novemberében, de nem tud lenni 10 éves jubileumán, ahol már mint boldogultat fogják emlegetni. Két egyesületi titkárt kísért a sírba, most ő is ott nyugszik . . .

Hogy mennyien szerették és tisztelték mint barátot, rokont, méhészt, stb., bebizonyította a sok, szebbnél-szebb koszorú és a nagyszámú halottasmenet. A menet élén a kereszt, amelyhez hű volt, utána az énekkar, amely szívbemarkoló akkordjaival búcsúzott, majd mi, hű méhésztársai, ő maga a koszorúk sokaságával, hozzátartozói, stb. kísérték az örök pihenés helyére.

Igy kísértük. Megérdemelte. Elhangzott az utolsó: „Requiescat in pace!” amely után e sorok írója, akivel a boldogult néhány éven keresztül, mint titkárral működött, szlovák és magyar búcsúbeszéddel méltatta a drága halott érdemeit.

A háznál dr. Fekete G. pápai kamarás az egyháztanács nevében búcsúzott.

Könnybe lábadt az érzők szeme, amikor elhangzottak a titkár búcsúzásának utolsó mondatai: „Szeretett, drága elnökünk, Isten veled! Nyugodj békében! Könnyű legyen neked a felszabadított Szlovenszko földje!”

És most mégegyszer: Isten veled! Emléked szívünkbe zártuk.

J. Rákoš.

LEVELEK

Kedves Főszerkesztő Uram!

B. sorait megkaptam, mely szerint: cikkei mind elfogytak a szerkesztőségi magazinból és mivel most valószínűleg rá is ér, ha tehát kedvetartaná, legyen szíves, gondoljon . . . stb.

Hát őszinte legyenek, gondolni gondoltam én a Méhészetünkre, de aztán egyéb semmi. Mert hát hiába a nagyvakáció, vagy tán éppen azért, meg a nagy szárazság miatt, — kiszáradt a témaforrásom is, — eddig jóformán még megállásom se volt; jó még a kis Tatár, hát futkostunk ide-oda; de most, hogy egy kis esős idő jött ránk, megcsendesedtünk, megakadt a nyári munka is; mondok ebben a kis szünetben referálok egyről-másról, amit elköveztünk, vagy velünk megesett itt keleten az Ósva völgyében.

Azt követtük el a télen, hogy méhészeti tanfolyamra jártunk ide hozzám. 10 lelkes méhész, valamennyi jó falusi gazda, fölkért engem, hogy tanítsam meg, vagy legalább is vezessem rá őket a sikeres méhészkedés tudományára.

A legtöbbszörnek már van egy pár méhcsaládja, kinek kasban, kinek valamilyen kaptárban; próbálkoztak is úgy kapásból méhészkedni, de úgy látszik, rájöttek arra, hogy a sikeres méhészkedésnek előfeltételei vannak, amiket nem lehet elhanyagolni. Nem elég a rátermettség, a méhek szeretele, tartása, nem elég csupán utánozni másokat, hanem bizonyos fokú előismeretre is szert kell tenni, ha sikert akarnak elérni. Ez a tudásvágy hozta őket össze és mondhatom, soha hálásabb publikumom nem volt még, mióta a népnevelés terén munkálkodom. Soha ki nem fogytak az ér-

deklődésből, a kérdezősködésből. Én pedig igyekeztem megismertetni velük először az anya, aztán a herék s végül a dolgozók természetrajzát s ezeknek egymáshoz — a közösséghez — való viszonyát. Sok, nagyon sok homályos rész akadt ezen a ponton, amit tisztázni kellett. Egyesek már évek óta tartanak méheket és még mindig nem ismerték a méhegyedeket, a méhesaládok fejlődését, a méhek képességeit, jó és rossz tulajdonságait. Elmondta az egyik — nagy ártatlanul — hogy nála a mult őszi mézszüretkor összeverekedtek a méhek, pedig a kiszedett kast odatette a méhes elé, hogy arra járjanak, ne gyilkolják egymást.

Beszélgettünk a méh lakásokról általában, rámutattam az egyes kaptárfajták jó és rossz oldalára, kiemeltem, hogy a felülkezelős, nagykeretű rakodókaptáré a jövő, most könnyen kezelhető, áttekinthető, felső kijárával egészséges, a méhek természetének és a méhészt munkájának legjobban megfelel. Elmondtam továbbá, hogy az én tapasztalatom alapján az összes rakodó rendszer közül a Balogh-félet tartom a mi vidékünkön legjobban megfelelő kaptárnak, mert a fészkek kellő nagy, nem kisebb és nem nagyobb, mint amilyen éppen kell. Kisebb méretű fészkekben, alacsony kereteken nincs elegendő telelő mézkoszorú, nagyobb fészkekben, mint amilyen a Boconády 42-es 12 kerettel, ha behordják, fölöslegesen sok a méz, amit ki lehet ugyan szedni, de célszerűbb és kellemesebb dolog a pergetésnél is, — és biztosabb a telelésnél —, ha a fölösleges méz a mézürben van egyforma széles keretekben, amit az anya nálam sokszor petéztet be. Ez a rendszer arra szoktatja a méhészt, hogy a fészkek a méheké, **csak** a mézür a méhészé. A fészkekbe sohase kacsintgassunk fölösleges méz után, ami ott van, jó helyen van; arra szüksége van a családnak, május végéig; a szorgalmas, életrevaló családok még szűkös években is gyűjtenek annyit oda, hogy a telelő már nem okoz gondot a méhésznek. Sokaknak talán hihetetlenül hangzik, de nincs semmi okom nagyozolni: én eddig 12 év alatt két különböző helyen méheimet soha cukorral nem telettettem, tavaszkor nem etettem azért, hogy éhen ne vesszenek. Élelem hiány miatt családom még soha el nem pusztult, ha leesett mégis valamelyik: rendszerint anyátlanság és a magárahagyottság volt az oka. Sajnos, az idén is megtörtént, hogy nem volt alkalmam idejében utána nézni a családok állapotának és már csak akkor lettem figyelmes az egyik kaptárra, amikor abba egyenként húztak a megmaradt dolgozók. Egy pár kiló méz azonban még volt benne.

De térjünk vissza a tanfolyamra. Nemcsak elmondtam, de be is mutattam a Balogh kaptárt, minden tartozékával együtt, bár nem volt ez már teljesen ismeretlen, mert 8 év óta, amióta idehoztam, meglehetősen elterjedt; ha nem is mindig kifogástalan alakban, nemcsak a faluban, hanem a környéken is.

Már azért is jó dolog, ha egyforma rendszerű kaptárakban méhészkednek a helybeliek, hogy közösen vehetnek pergetőt, amely nélkül úgy állna a mai méhészt, mint a gazda cséplőgép nélkül; vagy — mint ahogy ez nálunk van, — valamennyien jöhetnek hozzám pergetni a radiális pergetőn, amely csupán a Balogh féle széles félkeretekhez van méretezve. Máskülönbén nagy tehertétel lenne ez külön-külön a kis erszényű falusi méhészek befektetésében.

Szalmakaptáiraikat lemintázták azonnal, sőt egy pár hét alatt egyesek odahaza oly ügyesen összeállították, most már pontos méretekkel, hogy én lepődtem meg, mikor egy szép este felhozták megmutatni.

Aztán kereteket szegeztünk össze, drótoztunk, mülépet ragasztottunk, szóval minden előkészítő munkát elvégeztünk, mert minden prédikációnál többet ér a szemlélet, a gyakorlat. Közben szó esett a nyugalmi időszakról, a tisztuló kirepülésről, tavaszi átvizsgálásról, a méhcsaládok fejlődéséről, a rajzásról, s végül a mézeltetésről.

Az összes tételek közül — talán ez tetszett a legjobban. Csak úgy ragyogtak a szemek. — Vérmes reményekkel eltelve fejeztük be a tanfolyamot. Már szinte a szánkban éreztük a frissen pergetett méz ízét.

Ez azonban — sajnos — az idén nem mindnyájunknál következett be. Nem mindenütt volt mit pergetni. A hamar beköszöntött nyári szárazság lehervasztotta a virágokat, a hordás megszűnt, a mézürbe rakott mülépes kereteket a méhek már nem tudták kihúzni, elmúlt az építési kedv; tartalék keret hiányában pedig nem megy a mézgyűjtés.

Szomorúan jött az egyik tanfolyamista jelenteni, hogy a méhek nem akarnak építeni a mézürben. Nem bizony kedvesem, mert bármennyire előkészültünk is, bármilyen jó lakást adtunk is kedvenceinknek, ha a természeti viszonyok nem kedvezőek, siker, — méz formájában — nem fogja koronázni fáradságunkat. A méheknek igen sok virágra, kedvező időjárásra van szükségük, hogy hasznot adni tudjanak.

Nem kell azonban mindjárt elcsüggedni. Gondoljunk csak vissza, hogy is volt eddig. A mi méheink az Ósva völgyében az elmúlt jó esztendő után kitünően teletek, a gyümölcs virágzás idején elég jól fejlődtek, akácunk nincs, de ott voltak a lucerna és lóhere táblák, hárs is akadt itt-ott; rajzás ugyan nem volt, de a családok eléggé népesek, a második lóheréről majd hoznak valamit. Igaz, sokan azt tartják, hogy a vöröshere kitünően mézel ugyan, de a mi méheink nem tudják kihasználni. A virág csöve oly hosszú, hogy a mi méhünk nem férhet a nektárhoz, csak az apróbb virágokból tudja kiszívni az édes nedvet. Rendben van, akkor sok az apró virág, mert napról-napra órákat töltök a lóherésekben s ott nagy a sürgés-forgás, telnek a mézes keretek.

Az én tanfolyamistám örömmel jött ujságotni, hogy nem is tetszik gondolni, már majdnem tele vannak azok a keretek, amiket kölcsön tetszett adni. A mülépen nem építettek, de hordani hordanak. — Tudom, az enyémek is hordtak és ha ez legalább még egy hétig megy ilyen tempóban, akkor nem sokkal fognak elmaradni az átlag mögött.

Hát — kedves Főszerkesztő Uram — ennyit akartam elmesélni az elkövetett és megtörtént ósvavölgyi eseményekről kapcsolatban a vörösherevel.

Maradok méhész üdvözléttel mindenkor tisztelő híve

Papp Lajos.

Nagymegyer. A multkor olvastam a Méhészetünkben, hogy a méhészek nem tartják szükségesnek a szerkesztőséget informálni a viszonyokról. Én találva éreztem magam, mivel két évvel előbb ígéretet tettem, hogy ezen célból tájékoztatni fogom a szerkesztőséget. Nagymegyer környékén a hor-

dás csak harmadrésze volt a Galánta vidékének. Nálam akácról máj. 21—25.-ig csak 5 napon volt hordás 11.10 kg. Első napon örültem az eredménynek, mert 2.70 kg. volt, második napon csak délig volt jó idő, eredmény 3.70 kg. Délben nagy szél támadt, hűvösre változott kevés esővel s a következő napok is úgy multak el. Május 26.—június 26.-ig apadás volt 4.70 kg, június 29.—július 8.-ig gyarapodás 1.60 kg, melyet a lábonálló gabona közül tisztefüről hordtak, aratásuk megszűnt a hordás. Júl. 9.—júl. 24.-ig ismét apadás 3.50 kg. Júl. 27.—aug. 11.-ig tisztefüről volt hordás, 2.25 kg. Aug. 12.-én a kaptár csak 5.10 kg.-val volt nehezebb, mint akácvirágzás elején. Tarlókat a kedvező időjárás következtében gyorsan leszántották, különben is a virágnak nem volt nektár tartalma, mert a legnagyobb hordás júl. 31.-én csak 30 dkg. volt.

Kiváló tisztelettel:

Németh Vince.

Otrokoes. Bocsánatkéréssel fordulok tanácsért és felvilágosításért a Szerkesztő úrhoz, de mint kezdő méhész, gyakorlat hiányában a szakkönyvek lapozgatása útján sem tudom kielégítően elsajátítani a szükséges ismereteket és nagyon sok olyan kérdés van, ahol habozok és tétovázok.

Többen ajánlották nekem a Balogh kaptárt, de ilyent még nem láttam és nem is tudom a pontos méreteit. A Méhészet kézikönyvét ugyan meghozattam, ebben azonban Szerkesztő úr nagyon röviden bánik el a saját kaptárával és utal a Balogh kaptár ismertetése c. füzetre, mely azonban már nem kapható. Nem tudom megállapítani, hogy a kaptár hideg vagy meleg építkezésre van-e berendezve, nem ismerem a keretek méreteit, és nem tudom, milyen vastag a fala. Ez a kérdés különösen érdekel és szeretném tudni, hogy a kaptár fala vastagságának van-e kihatása a méhcsalád boldogulására, illetve a hozamra. És szükséges-e deszkák közé nemezipapírt közberakni?

Ugyancsak szeretnék két családot szalmakasokból kaptárba áttelepíteni, de ennek sem ismerem a módját és idejét.

Kérek erre tanácsot és útbaigazítást.

Szerkesztő urat egyben megkérném, hogy kaptárát a lapunkban is ismeresse. Higyje el ez a kezdők érdekében egyáltalán nem volna felesleges.

H. S.

A szerkesztő válasza.

Ha ön figyelmesen átolvassa a Méhészet kézikönyvét, legtöbb kérdésére megtalálja benne a feleletet. Igaz, röviden, tömören, azt hiszem azonban érthetően. Benne van a könyvben a keret méret is a 32. oldalon. Az ott megadott 35—35 cm. lépméret vagyis a keret belvilága és így a keret felső része 38½, az alsó léce 36½ és a két oldallapockája 35 cm. méretű, a mézkamrába fél keret jön, vagyis a magasság 17½ cm. a többi méret ugyanaz.

A kaptár 23 mm. vastag deszkából készül és béleletlen. Mindenféle papirbetét és más melegtartó anyag felesleges.

Miután nemcsak Ön, de mások is minduntalan sürgetik, hogy írjak a kaptáramról a lapunkban, ez elől a kérés elől kitérni nem akarok és mint a multban, úgy a jövőben is gyakrabban fogok erre vonatkozó fejtegetéseket közölni.

Csinosan illusztrált, a Jugoszláviában megjelenő
egyetlen magyar nyelvű méhészlappal

„Jugoszláviai Méhészet“

mely minden hó 1-én pontosan megjelenik.

Előfizetési ár: 1 évre 30 Kč.

Megrendelhető a „Méhészetünk“ szerkesztőségénél
Nové Zámky—Érsekujvár.

**Boczonádi
lapja**

A

MÉHÉSZET

A legolcsóbb és legtartalmasabb szaklap.
Előfizetési ára 1937. évre 32 Kč. Mutat-
ványszámot díjtalanul küld a kiadóhivatal:
Ujpest, Széchenyi-u. 8. szám, ahová az
előfizetési díj is postautalványon külden-
dő. De beküldhető az Pálka László Žilina
(Zsolna) címre is.

**„MÉHÉSZKEDÉS legkönnyebb és legeredményesebb
módja „MÉHÉSZKEDJÜNK és táplálkozzunk mézzel“**

című könyv és füzet kapható 1 Pengő 20 fillérért a szerzőnél:

BALOGH LAJOS, méhésztudós Szentendre.

Lapunk útján is megrendelhető. Ára 6 Kč.

„MÉH“ és „KISÁLLAT- TENYÉSZTŐK LAPJA“

a legolvasottabb és legelterjedtebb
szaklapok. Kiadóhivataluk Buda-
pest, V., Arany János u. 1. A
„Méh“ évi előfizetési díja Cseh-
szlovákiában Kč 35.—, a „Kisál-
latenyésztők lapja“ Kč 50.—. Mu-
tatványszám ingyen!

Méhészeti Lapok

a Győr és Győrvidéki méhésztudós-
egyesület közlönye, Szabó Jó-
zsef szerkesztésében. Megren-
delhető a Méhészetünk szer-
kesztősége után,

**Nové Zámky,
Kórház utca 39..**
vagy közvetlenül,
Győr, Attila u. 39.

A lap megtartója előfizetőnek tekintetik!

Novinové výplatné pov. riad. pošt. a
tel. v Bratislave č. 26.855. III/a. 927.
Poštový úrad podávaci Nové Zámky 2.

NYOMATOTT FARKAS MIHÁLY KÖNYVNYOMDÁJÁBAN, ÉRSEKÚJVÁR.